

2024-12-20

Dnr: KS 2024/628

Handläggare

Maja Smochina
maja.smochina@vanersborg.se
Telefonnummer

Mottagare

Kommunstyrelsen

Remissvar gällande mottagandelagen, ny lag för ordnat asylmottagande och effektivt återvändande

Bakgrund

Regeringskansliet har remitterat betänkandet ”Mottagandelagen, En ny lag för ordnat asylmottagande och effektivt återvändande (SOU 2024:68)” till Vänersborgs kommun. Lagförslaget har remitterats till totalt 10 kommuner. Andra remissinstanser inkluderar bland annat statliga myndigheter och intresseorganisationer. Detta yttrande sammanfattar de synpunkter som Vänersborgs kommun har gällande lagförslaget.

Yttrande

I Vänersborgs kommun finns, sedan år 2013, Sveriges största anläggningsboende för asylsökande, Restad Gård. Vänersborgs kommun har således lång erfarenhet av mottagande och flera synpunkter på det lagförslag som nu är aktuellt, härefter kallat ”mottagandelagen”. Vänersborgs kommun ser såväl positiva delar i mottagandelagen som risker. Synpunkterna omfattar konsekvenser för individerna i asylprocessen, men också konsekvenser för skolan och socialtjänsten som ska möta individernas behov.

Generella synpunkter på mottagandelagen

Vänersborgs kommun ser att mottagandelagen har som mål att förkorta asylprocessen i tid, vilket är positivt. För de kommuner som har stora anläggningsboenden kommer mottagandelagen dock troligtvis att innebära en större genomströmning av människor som söker asyl. Det betyder att fler asylsökande kan komma att vistas i Vänersborgs kommun under kortare perioder. Men det skulle också kunna innebära att fler asylsökande på sikt väljer att stanna kvar i Vänersborgs kommun. En större genomströmning av asylsökande innebär givetvis konsekvenser för såväl de asylsökande som för samhället och kommunen i stort.

Mottagandelagen är förenad med risker för höga kostnader för Vänersborgs kommun och för andra kommuner med anläggningsboenden. Vänersborgs kommun ser en risk att mottagandelagen inte tar höjd för de verkliga kostnader som uppstår till följd av de föreslagna lagändringarna. Vänersborgs kommun kan konstatera att en kommuns kostnader för asylmottagande, över tid, inte är begränsade enbart till kostnaden för en specifik insats eller till en given skolpeng. Att ha ett stort anläggningsboende påverkar också kommunen långsiktigt. Att ta hand om människor i asylprocessen innebär också andra kostnader, exempelvis kostnader för extra personal, för administration och för behov av andra åtgärder som kan uppstå och som kommuner är skyldiga att vidta. Vänersborgs kommun anser att kommunerna måste kompenseras för sina verkliga kostnader, något annat är orimligt.

2024-12-20

Dnr: KS2024/628

Det finns en betydande risk att mottagandelagen också innebär ökade kostnader som är svåra att förutse. Här måste lagstiftaren ha en långsiktig och konkret plan för kommuner med ett stort mottagande av asylsökande, så att verkliga kostnader ersätts. Vänersborgs kommun vill understryka att kommunens storlek i förhållande till mottagandet kan innebära en risk och att fler kommuner måste vara med och dela på ansvaret att ta emot asylsökande. Regeringen bör också se över mottagandet efter uppehållstillstånd i syfte att få en bra struktur och hållbart system som främjar en jämn fördelning och bra integration. Det måste vidare tillses att kostnader kopplade till asylmottagande i kommunerna följs upp över tid och synliggörs, med målsättningen att kommunerna ska få ersättning för detta som motsvarar verkliga kostnader.

Mottagandelagen innebär på flera sätt ett förtydligande av gränsdragningen mellan kommunernas uppgifter och Migrationsverkets uppgifter. Vänersborgs kommun välkomnar ett sådant förtydligande, men ser behov av ytterligare klargöranden (se nedan under rubriken konsekvenser för socialtjänstens verksamhet).

Mottagandelagen innehåller bestämmelser som handlar om att kontrollera var asylsökande befinner sig samt konsekvenser för den enskilde som överträder dessa bestämmelser. Exempelvis ska dagersättningen kunna dras in för den asylsökande som beger sig utanför länet under asylprocessen. Vänersborgs kommun vill i sammanhanget peka på vikten av att vidta åtgärder som syftar till att anläggningsboendena har så goda förhållanden som möjligt och att de kommunala verksamheterna ska vara så väl rustade som möjligt för att ta hand om människorna i asylprocessen. Att arbeta förebyggande, med god kvalitet och att skapa en bra och anpassad miljö i boendena bör vara utgångspunkten.

I dagsläget kan Vänersborgs kommun se att det förekommer att individer, exempelvis barn i skolåldern, inte befinner sig där de enligt Migrationsverkets uppgifter är registrerade. Detta bidrar bland annat till oklarheter i förhållande till barnets rätt till utbildning och till kommunens möjlighet att söka statlig ersättning för att ta emot asylsökande i skolan. Mottagandelagen innehåller bestämmelser om att asylsökande från 16 år ska anmäla sin närvaro på boendet. Men det finns fortfarande en risk att barn under 16 år, som inte behöver anmäla sig, kan komma att vistas hos vänner eller släktingar på andra orter. Om asylsökande av någon anledning inte önskar att bo på boendeanläggning finns det generellt sett en risk att de i realiteten kommer att befinna sig någon annanstans. Vänersborgs kommun vill peka på vikten av utformningen av boendena – så att det blir gynnsamma och trygga boendevillkor för barn och vuxna- för att undvika att barnfamiljer väljer annat boende.

Vänersborgs kommun anser att mottagandelagen kan få negativa konsekvenser för barns rättigheter och noterar bland annat att lagen i flera fall gör skillnad på barn som är under 16 år och barn som är över 16 år. Såvitt framgår av förslaget är detta bland annat kopplat till närvarokontroller, boendeskyldighet och anmälningsskyldighet. Vänersborgs kommun efterfrågar en tydligare barnkonsekvensanalys när det gäller barn som har fyllt 16 år men som ännu inte har fyllt 18 år.

2024-12-20

Dnr: KS2024/628

Skolan ställs inför särskilt svåra utmaningar

När det sker en större genomströmning av asylsökande påverkar detta skolan i allra högsta grad. Fler asylsökande barn och unga i skolåldern kommer att tas emot i skolans verksamheter och de kommer troligtvis att stanna under kortare perioder. Detta innebär konkreta risker och konsekvenser för det individuella barnet, för barngruppen eller klassen det ingår i, för skolenheten och för den kommunövergripande skolverksamheten.

Vänersborgs kommun ser stora risker för ökade kostnader kopplade till bland annat skollagens krav på att barn och elever i samtliga skolformer och i fritidshemmet ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Skollagen innehåller också långtgående skyldigheter att arbeta förebyggande och främjande för att skapa en studiemiljö som präglas av trygghet och studiero. Vänersborgs kommun ser i detta sammanhang risker och utmaningar som är kopplade till bristande kontinuitet för individen och för gruppen, när genomströmningen innebär att fler barn både kommer till och sedan lämnar gruppen. Lagförslaget innebär fler skolbyten under kortare tid, vilket i sin tur medför en risk för avbrott i kunskapsprogressionen hos individuella elever. När elever har skolplaceringar under kortare perioder finns det också en risk att utredningar och stödinsatser inte genomförs eller att de fördröjs.

Konsekvenser för socialtjänstens verksamhet

Vänersborgs kommun anser att det är bra med ett förtydligande av ansvarsfördelningen mellan Migrationsverket och socialtjänsten. Utredningen föreslår att en kommun får ett större ansvar för sociala insatser som ges till personer som omfattas av mottagandelagen och i fler situationer än i dagsläget. Detta innebär en konkret och betydande risk för ökade kostnader och en ökad belastning på socialtjänstens organisation.

Redan i dagsläget har socialtjänsten, till följd av det stora anläggningsboendets placering i kommunen, fått anställa flera tjänstepersoner. Detta belastar kommunen bl.a. i form av orosanmälningar från olika myndigheter och vi har betydande kostnader i form av handläggning och administration som staten inte ersätter.

Om mottagandelagen antas bedömer Vänersborgs kommun att den ökning av genomströmning av asylsökande som väntas ske kommer att innebära ökad administration, ökad arbetsbelastning och kostnader för socialtjänsten. Förslaget innebär att kostnader för handläggning och administration inte kommer att ersättas, detsamma gäller andra sociala insatser som inte är knutna till boendet. Vänersborgs kommun anser att detta är orimligt.

Vänersborgs kommun ser en risk för att det med lagförslaget kommer att finnas sociala insatser som faller under kommunens ansvar, men som inte går att återsöka. Det är viktigt att mottagandelagen inte innebär att man snävar av de insatser som går att återsöka. Vänersborgs kommun anser vidare att det tydligt bör framgå vilken typ av

2024-12-20

Dnr: KS2024/628

insatser som kan vara aktuella för målgrupperna. Det behövs också klargöranden så att det blir tydligt när en person har rätt till en social insats och när denna rätt upphör.

Vänersborgs kommun anser att det är positivt med övergångsersättning under övergångstiden i glappet i väntan på etableringsersättning.